

Verlag videosessie Cultuur voor ouderen met migratieachtergrond

Presentatie Angela van Dijk en Ingrid Smit, specialisten cultuurparticipatie LKCA

De vergrijzing in Nederland wordt steeds kleurrijker. Dat vraagt om een passend cultureel activiteiten aanbod. Maar hoe kom je aan de kennis om dat te ontwikkelen? Professionals uit de praktijk geven tips en delen hun kennis tijdens de bijeenkomst 'Cultuur voor ouderen met een migratieachtergrond' op 6 december 2022.

Wetenschappelijk staflid Barbara Groot en onderzoeker Zohra Bourik van de [Leyden Academy](#) leiden de sessie in met een overzicht van onderzoek naar cultuursensitieve kunst voor ouderen die niet in Nederland geboren zijn.

'De afgelopen drie jaar hebben we grootschalig onderzoek gedaan naar ouderen, kunst en zorg,' vertelt Groot. 'Daaruit blijkt dat kunst- en cultuuractiviteiten waardevol zijn voor ouderen. Ze dragen bij aan positieve gevoelens, dagen mensen artistiek en persoonlijk uit en leiden tot diepgaand contact.' De onderzoeksresultaten staan op de website van [Kunst in de Zorg](#).

Natuurlijk is er ook weerstand tegen kunstactiviteiten. Dat vraagt om grenswerk; om mensen die zich inzetten om grenzen te beslechten. Grenzen tussen domeinen, tussen (groepen van) mensen en tussen disciplines.

Inzichten

'Om tot een passend aanbod te komen,' vertelt Bourik, 'wilden we ook inzicht in de behoeften aan kunstparticipatie van ouderen die niet in Nederland zijn geboren. In juni delen we de eerste resultaten tijdens ons Arts & Health Festival, maar we weten nu al dat deze groep heterogeen is, dezelfde waarden toekent aan kunst en dat dezelfde drempels beslecht moeten worden. Dat laatste vraagt om nog meer grenswerk zodat de werelden van de fondsen, de zelforganisaties, kunstenaars, zorg- en welzijnsorganisaties en oudere migranten elkaar beter weten te vinden.'

Conclusie

Kunst- en cultuuractiviteiten voor ouderen die niet in Nederland zijn geboren, is mensenwerk waarbij je de westerse blik van kunstbegrip soms moet loslaten. Kijk naar de waarden en reflecteer op je eigen frame. Groot en Bourik roepen op om ervaringen te delen.

Succesvol praktijkvoorbeeld: kunstonderwijsorganisatie KOO

Cynthia Pietersen werkt voor kunstonderwijsorganisatie [KOO in Den Haag](#). 'We organiseren elke tweede dinsdag van de maand activiteiten voor ouderen met een Indische en Molukse achtergrond,' vertelt Pietersen. 'Het aanbod sluit aan bij de wens van ouderen, zoals ukelele spelen, Indische liedjes-van-toen zingen en tekenen en schilderen.'

Dit alles gebeurt onder de noemer *Kopi Kecil Krea* ofwel 'een creatief kopje koffie'. KOO werkt samen met maatschappelijke partners zoals zorginstellingen, de bibliotheek en [Stichting Pelita](#).

Succesfactoren

‘Door proefsessies te doen, ontdekten we wat aansluit bij de doelgroep,’ vertelt Pietersen. ‘Daarom geven we onze activiteiten een naam in de taal-van-toen en werken we met docenten die affiniteit hebben met de doelgroep. Daarnaast is het belangrijk dat er ruimte is voor persoonlijk contact. Je moet écht naar mensen luisteren, want vaak uiten ze zich niet expliciet.’

Workshop ukelele spelen

‘Ook is het belangrijk om kennis van de doelgroep te delen. Inmiddels hebben we vaste activiteiten, zoals workshops ukelele spelen, maar we willen ook activiteiten ontwikkelen met andere kunstorganisaties.’

Wat niet werkt

‘Het is niet verstandig om voor een doelgroep te programmeren waar je geen toegang toe hebt,’ vertelt Pietersen. ‘En zet niet te hoog in. Houd activiteiten laagdrempelig, kortlopend en organiseer ze niet te vaak.’

Financiering

Om de financiering rond te krijgen, maakt KOO gebruik van de regeling Samen Sociaal en Vitaal van de gemeente Den Haag en van subsidies van Fonds 1818.

Succesvol praktijkvoorbeeld; Verhalen rond de bruidskist

Documentairemaker Gülay Orhan van [Stichting Fatusch](#) voor maatschappelijke projecten initieerde het project *Verhalen rond de bruidskist* waarmee ze zich richt op het uitwisselen van levenservaringen tussen Turkstalige vrouwen in Nederlandse zorginstellingen, dagopvang-locaties en omliggende wijken.

Het project is ontstaan vanuit Orhans eigen ervaring. ‘Zeven jaar geleden kreeg mijn moeder een zwaar herseninfarct. Ik bezocht haar elke zes weken in Turkije. “Als je bij me zou wonen, zou ik langer leven,” zei ze. Toen heb ik haar naar Nederland gehaald en de zorg hier geïnventariseerd. Ik ontdekte dat de activiteiten van de zorg in Nederland slecht aansluiten op de leefwereld van ouderen van niet-Nederlandse komaf. Om ook deze groep een fijne middag te bezorgen en om instellingen te inspireren tot een inclusief beleid, ontwikkelde ik *Verhalen rond de bruidskist*. Dit concept is multicultureel inzetbaar, maar ik richt me vooral op Turkstalige vrouwen. Aan de hand van voor hen herkenbare voorwerpen, geuren, smaken en muziek in een kist, wisselen deelnemers hun -vaak emotionele- levensverhalen uit via woorden en gebaren onder leiding van een gespreksleider. Dit gebeurt aan de hand van vijf grote levensthema’s, zoals het huwelijk en de migratie naar Nederland. Er wordt gelachen, maar er is ook ruimte voor verdriet en teleurstelling. Mijn uiteindelijke doel is om alle ouderen gelukkig te maken en hun kwaliteit van leven te verbeteren zodat ze denken: laat de dood nog maar even wachten.’

Fondsenwerving

De laatste spreker is Lonneke Regter. Als directeur [Fonds Sluyterman van Loo](#) geeft ze inzicht in hoe je projecten kunt financieren met hulp van de ouderenfonds. Een van die fondsen is het [Lang Leve Kunst Fonds](#) dat kunstbeoefening door ouderen in Nederland stimuleert.

Aanvraagproces

De zoektocht naar een fonds dat past bij je doel(en) begint op het internet. Er is een [\(online\) Fondsenboek](#) (ook te leen via de bibliotheek). Op [Fondsenvoorouderen.nl](#) staat veel informatie over alle ouderenfonds. Daar kun je ook een [quick scan](#) doen om te zien welke fondsen je project zouden kunnen financieren. Op de websites van de afzonderlijke fondsen vind je meer informatie over de richtlijnen en hoe je een aanvraag doet. Daarnaast helpt het om te praten met mensen die ervaring hebben met fonds aanvragen.

De beste tips van Lonneke Regter

- Bekijk voorbeeldprojecten op de websites van fondsen en toets of jouw idee aansluit bij de doelen van het fonds door bijvoorbeeld een quickscan te doen.
- Begin met een kleine aanvraag, want al doende leer je.
- Toon enthousiasme en betrokkenheid.
- Wees eerlijk, ook over de risico's.
- Is je aanvraag afgewezen? Zoek uit waarom. Daar leer je van voor een volgende keer. Probeer het gerust opnieuw.
- Heb je twijfels of vragen? Neem contact op met een fonds, ze zullen je graag helpen.

Vragen aan Barbara Groot en Zohra Bourik

Zien jullie mogelijkheden voor een digitaal programma, zoals ze dat in de thuiszorg doen met online dagbesteding?

Voor het aanbieden van online-kunstactiviteiten is een lange adem nodig, vooral omdat de eerste generatie vaak niet taalvaardig is. Tijdens de Covid-pandemie waren er veel online-activiteiten. Daar hebben we gezien dat dit binnen een bestaande groep kan werken, maar zodra er nieuwe mensen aanhaken, wordt het een uitdaging.

Hoe is de betrokkenheid van migrantenouderen in het onderzoek en hoe is die vormgegeven?

We zijn bezig met verschillende projecten waarin ouderen al participeren, bijvoorbeeld in Amsterdam-Oost waar vrouwen dansen met een kunstenaar. We werken ook met een klankbordgroep van ouderen die kritisch meedenken met het project. De komende maanden gaan we in gesprek met ouderen om de activiteiten en hun behoeften te inventariseren.

Kun je, vanuit jullie onderzoeken, iets vertellen over het welzijn en welbevinden van ouderen? Wat doet kunst en cultuur met hen?

Uit de ervaringen die we hebben verzameld blijkt dat mensen zich gezien en uitgedaagd voelen, bijvoorbeeld door een muzikale leider die hen uitdaagt om samen te improviseren met de muziek die een ieder meebrengt naar de groep. Het leidt dus tot verbinding.

Vragen aan Cynthia Pietersen

Doen er ook mensen uit andere culturen mee?

Omdat onze deelnemers bijna altijd via Stichting Pelita komen, komen ze vooral uit de Indisch-Molukse gemeenschap.

Wat is jullie frequentie van culturele activiteiten?

Het is belangrijk dat je activiteiten op een vaste dag organiseert. Kopi Kecil Krea is elke tweede dinsdag van de maand. Zo'n vast moment in de maand kunnen mensen makkelijk onthouden.

Is er ervaring met werken met ouderen met dementie?

KOO heeft ervaring met ouderen met dementie in andere projecten die specifiek op deze doelgroep zijn gericht.

Is het eindresultaat een voorstelling?

Activiteiten leiden nooit tot een optreden of een voorstelling. Na de workshop ukelele heeft een deel van de deelnemers een muziekgroep gevormd om meer samen te kunnen spelen. Dit is mooi.

Vragen aan Gülay Orhan

Zijn er, naast migratie nog meer thema's om te bespreken?

Religie is een thema, maar ook het huwelijk en ouder worden. Bij deze thema's kan het gebeuren dat anderen voor je beslissen. Dat is heel vervelend. Daarom helpt het om erover te praten.

Heb je, naast de bruidskist nog meer kisten ontwikkeld?

We hebben een pilot gedaan met een bruidskist voor Turkse vrouwen. Nu we weten dat het werkt, willen we dit landelijk uitrollen. We zijn bezig om dit financieel rond te krijgen. Uiteindelijk willen we de bruidskisten ook inzetten voor Marokkaanse, Indonesische en Chinese vrouwen. We willen onze krachten bundelen met andere organisaties.

Kunnen we je boeken zodat je met de bruidskist langskomt?

Dat kan via onze website: <https://www.fatusch.nl/contact/>

Er zijn cursussen cultuursensitief en contextgebonden zorg. Weten zorginstellingen dat ook?

Veel mensen zéppen dat ze diversiteit belangrijk vinden, maar de praktijk is nog weerbarstig. Cultuursensitief werken is een proces van lange adem. Daar moet je in investeren.

Vragen aan Lonneke Regter

Financiert het Lang Leve Kunst Fonds ook projecten voor passieve cultuurparticipatie, zoals een voorstelling bekijken of een concert bezoeken?

Nee, dat kan niet via het Lang Leve Kunst Fonds. Maar wel via Fonds Sluyterman van Loo. Passieve cultuurparticipatie zien wij als een educatieve activiteit binnen het aandachtsgebied 'Verbinding'.

Financiert het Lang Leve Kunst Fonds activiteiten van activiteitenbegeleiders?

Nee, het is een voorwaarde dat een professionele kunstenaar de leiding heeft over het kunst maken. Activiteitenbegeleiders kunnen wel meehelpen als het initiatief plaatsvindt, dat is vaak een meerwaarde.

Interessante websites en contacten

- [Kennisdossier Cultuur en Nieuwkomers](#) van het LKCA
- [Kennisplatform Inclusief Samenleven](#) – speciaal aandacht voor ouderen met een migratieachtergrond
- [Stichting Pelita](#)
- [Het \(online\) Fondsenboek](#)
- [Fondsenvoorouderen.nl](#)
- Het [Lang Leve Kunst Fonds](#)
- Aanmelden voor de nieuwsbrief van www.kunstindezorg.nl
- Onderzoeksresultaten en publicaties van [Kunst in de Zorg](#)
- Meedoen met het onderzoek rondom cultuursensitieve kunst voor ouderen: mail met het team van Leyden Academy: <https://www.leydenacademy.nl/barbara-groot/> of <https://www.leydenacademy.nl/zohra-bourik/>